

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Ирина Огнянова Китова като вътрешен член на научно жури,
Катедра по телевизионно, театрално и киноизкуство,
Югозападен университет „Неофит Рилски“, Благоевград,
Професионално направление 8.4. Театрално и филмово изкуство

за дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“

Тема: ПСИХОЛОГИЯ НА ЖЕСТА И ПОВЕДЕНЧЕСКО ВЪЗПРИЯТИЕ В
КИНОТО И ТЕАТЪРА

Автор: НИКОЛАЙ ВАЛЕРИЕВ БЪРЗАКОВ

Област на висше образование: 8. Изкуство

Професионално направление: 8.4 Театрално и филмово изкуство (Кинознание,
киноизкуство и телевизия)

Научен ръководител: проф. д-р Цветан Недков

Обучаваща институция: Катедра по телевизионно, театрално и киноизкуство,
Югозападен университет „Неофит Рилски“, Благоевград

Становището се основава на следните материали:

1. Дисертация за придобиване на ОНС „доктор“;
2. Автореферат на дисертацията;
3. Творческа автобиография;
4. Приложени научни публикации по темата на дисертационния труд.

Обща характеристика на дисертационния труд

Дисертационният труд на Николай Бързаков е в обем от 250 страници и обхваща увод (с. 4 - 12), три глави (с. 13 - 206), заключение (с. 207 – 209), приноси (с. 210 - 211), приложения (с. 212 - 237), библиографска справка (с. 238 - 248), филмография (с. 249 - 250) и справка за приносите на труда (с. 251). Дисертационният труд отговаря на наукометричните критерии и са спазени всички процедури, извеждащи дисертанта до защита пред научно жури. Приложени са три научни публикации, свързани с темата на дисертацията.

Актуалност на темата и проблема

Разработването на една цялостна концепция за “интегралния жест” като „теоретична рамка, която се стреми да преодолее фрагментарните подходи и да разкрие жеста в неговата цялост“ (с. 4) и самото осмисляне на “интегралния жест” не просто като инструмент за изразяване на актьора, а като процес на свързване между вътрешно и външно, на различни нива на осмисляне и творческата интерпретация, на степени на включеност и взаимодействие е доста комплексна и амбициозна изследователска цел. И тъй като

съвременният свят предлага сериозни предизвикателства пред творците и артистите, които водят до преосмисляне както на установени разбирания и представи за естеството на творческия процес, художествената и културна стойност на творбите, това (разбира се) се отнася по същество и до инструментариума, с който се бори в различните изкуства и артистични практики.

Съдържателни аспекти на дисертационния труд

В увода са изяснени основната цел на изследването, изследователския подход и методология, изследователските задачи, основният проблем, обектът и обхватът на изследването. Работната хипотеза на практика дефинира „интегралния жест“ като „целенасочено, експресивно и смислово натоварено действие, което е израз на въплътеното съзнание и се разгръща в диалог между вътрешния и външния свят на артиста, подлежи на съзнателно култивиране чрез специфични методи и упражнения“ (с. 10 - 11), като такъв процес на култивиране чрез обучение и практикуване води до „разширяване на изразните възможности на изпълнителя, задълбочаване на връзката му със собственото тяло, съзнание и емоции“ (с. 11) и съответно до „по-автентично, въздействащо и трансформиращо сценично, респективно екранно присъствие“ (с. 11).

Първа глава (КОНЦЕПТУАЛНИ ИЗМЕРЕНИЯ НА ЖЕСТА: ЕТИМОЛОГИЧНИ, ПСИХОЛОГИЧЕСКИ И ТЕОРЕТИЧНИ АСПЕКТИ) има като цяло обзорец характер и обхваща етимологични, психологически и теоретични аспекти на жеста. Изведени са базови дефиниции на понятието „жест“ през оптиката на различни научни полета и теории, духовни или физически практики, някои за съжаление слабо маркирани. Добро впечатление прави, че теоретичната рамка е допълнена с приложни аспекти през конкретни техники и подходи или чрез изясняване на специфични методи на работа на конкретни творци. Към тази и следващите глави е предложено обобщение.

Във втора глава (РИТУАЛ, МИТ И ОБРЕДНОСТ: АРХЕТИПИ, ТРАНСФОРМАЦИЯ И СЪВРЕМЕННО ПРИЛОЖЕНИЕ) изследва функционирането на жеста в контекста на мита, ритуала и обредността, обвързвайки и със съвременното изкуство и по-специално със сценичните и екранните изкуства. По-отношение на театъра са разгледани Михаил Чехов, Бертолд Брехт, Йежи Гротовски, Еуженио Барба, Марина Абрамович и Филип Зарили. Малко е странно, че не са цитирани никакви оригинални текстове, интервюта или друго за подходите, методите, творчески търсения или друго, или за специфичната терминология на тези творци, въпреки че в библиографската справка присъстват част от тях (Grotowski 2002, Barba 2009, Zarrilli 2020). Нещо повече, има и техни оригинални текстове преведени и на български език. Обърнато е специално внимание на жеста в киното като техника на изпълнение, но и като технология, екранна специфика и въздействие през представянето на характерни творчески похвати на няколко известни режисьора - Микеланджело Антониони, Ингмар Бергман, Федерико Фелини, Андрей Тарковски, Алехандро Ходоровски и Дейвид Линч.

Трета глава (ИНТЕГРАЛНИЯТ ЖЕСТ В СЪВРЕМЕННОТО ИЗКУСТВО) представлява нещо като обособено самостоятелно изследване върху „интегралния жест“ в контекста на творческите концепции и похвати основно на Джулиен Хамилтън и Питър Шишоли, което авторът е определил като „case study approach“ (с.143). За целта са проведени две специализирани интервюта, които са разгледани и анализирани подробно в тази част. Компилирането и систематизираното представяне на комплекс от методи и техники (голяма част взимствани или адаптирани) за формиране и разгръщане на „интегралния жест“ като цяло е любопитно, изведено с внимание и с подчертан приложен характер.

В заключението е направено кратко резюме на съдържанието, необходимите изводи, обобщения и перспективи.

Научни приноси на дисертационния труд

Предложени са три научни и три научно-приложни приноса, като самият опит за създаване на „интегриран теоретичен модел на „интегралния жест““ (с. 211) по същество също има приносен характер. Не мога да се съглася единствено с твърдението в един от приносите, че се преодолява „разрива между теория и практика“ (с. 210), тъй като не смятам, че такъв разрив съществува, без значение дали става въпрос за теоретични системи, подходи или методи представляващи оригинален принос на утвърдени творци или теоретици, или различни компилации и/или доразвиване на създадени от друг/и модели или създадени и развити от самите творци и артисти системи или техники в контекста на тяхната творческа дейност.

Оценка на автореферата

Авторефератът съответства на структурата на дисертационния труд и е оформен съгласно стандартите в обем от 40 страници, с включени приноси и списък с публикации, свързани с темата на дисертацията.

Критични бележки и препоръки

При първоначално въвеждане на основни понятия (и теории) като „въплътеното съзнание (embodied consciousness)“ – на стр. 4, 9, 11 не е посочен източник, като чак на стр. 15 е пояснено авторството на тази концепция, за която отново не е посочен оригинален и точен цитат, а продължава да се доразвива на с. 28 и т.н. Струва ми се, че е важно този (и подобни) теоретичен аспект да се изведе в самото начало и поясни по-коректно, тъй като е посочен като ключов за изследването от самия автор. Подобна е ситуацията с „вътрешната партитура на актьора (Actors Subscore)“ (с. 29) или с „био-валст“ на Фуко (с. 59), Армстронг (с. 75), и т.н. На места преките цитати не са представени коректно (например на с. 39, 51), което лесно би могло да се коригира.

Втората ми бележка е по отношение на някои аспекти на изследователския подход и методология. Лично аз имам много сериозни резерви към т.нар. „въплътено изследване“

(*embodied research*), тъй като смятам, че то е с много ограничен обхват и с не съвсем научен инструментариум, а и се явява част от роенето на всякакви частни методологически подходи (като „action research”, „performance research” и т.н.), някои от които доста се отдалечават от научното поле. Струва ми се, че всичко това по-скоро попада под шапката на *artistic research* или *applied art research*, но това е отворен дебат. В случая, бих могла да отправя като препоръка да се направи едно прецизиране на методологията на изследването и то в посока на по-класически научни модели, тъй като за мен съществува известен риск, когато се предлага нещо ново (*холистична компилативна система за култивиране на „интегралния жест”*) чрез нещо неутвърдено като научен подход и метод.

Заклучение

Дисертационният труд „ПСИХОЛОГИЯ НА ЖЕСТА И ПОВЕДЕНЧЕСКО ВЪЗПРИЯТИЕ В КИНОТО И ТЕАТЪРА“ на Николай Валериев Бързаков има своята научна и научно-приложна стойност като разработка както за професионалисти, така и за обучаващи се артисти. Това ми дава необходимото основание да гласувам „ЗА“ и да препоръчам на уважаемото Научното жури да му присъдят образователната и научна степен „доктор“ по професионално направление 8.4 Театрално и филмово изкуство (Кинознание, киноизкуство и телевизия).

15.05.2025 година

Благоевград

Доц. д-р Ирина Китова

OPINION

Assoc. Prof. Dr. Irina Ognyanova Kitova

Lecturer in the Department of Television, Theater, and Cinema
Faculty of Arts, South-West University “Neofit Rilski” – Blagoevgrad
Professional Field: Theatre and Film Arts (8.4)

"for a dissertation submitted for the award of the educational and scientific degree 'Doctor'"

Dissertation Title: *PSYCHOLOGY OF GESTURE AND BEHAVIORAL PERCEPTION IN CINEMA AND THEATRE*

Author: NIKOLAY VALERIEV BARZAKOV

Field of Higher Education: 8. Arts

Professional Field: 8.4. Theatre and Film Arts (Cinematography, Film Art, and Television)

Scientific Supervisor: Prof. Dr. Tsvetan Nedkov

Department of Television, Theater, and Film Arts, South-West University “Neofit Rilski” – Blagoevgrad

This opinion is based on the following materials submitted for review:

1. Dissertation manuscript submitted for the degree of 'Doctor';
2. Abstract of the dissertation;
3. Creative autobiography;
4. List of scientific publications related to the dissertation topic.

SUMMARY:

General Characteristics of the Dissertation

Nikolay Barzakov's dissertation work is 250 pages long and includes an introduction (pp. 4 - 12), three chapters (pp. 13 - 206), conclusion (pp. 207 - 209), contributions (pp. 210 - 211), appendices (pp. 212 - 237), bibliography (pp. 238 - 248), filmography (pp. 249 - 250) and a list of contributions to the work (pp. 251). The dissertation meets the scientometric criteria, and all required procedures leading to the candidate's defense before a scientific jury have been duly followed.

Relevance of the Thesis

The development of a comprehensive concept of the “integral gesture” as a “theoretical framework that seeks to overcome fragmentary approaches and reveal the gesture in its entirety” (p. 4) as well as its understanding not merely as a tool for the actor’s expression but as a process of connecting the internal and external across various levels of interpretation and interaction, represents a complex and ambitious research goal. And since the modern world offers serious challenges to creators and artists, which require a rethinking of both established understandings and

representations of the nature of the creative process, the artistic and cultural value of works, this (of course) essentially also refers to the tools used by different artists.

Scientific Contributions

Three scientific and three scientific-applied contributions are proposed, and the very attempt to create an “integrated theoretical model of the “integral gesture” (p. 211) is essentially also of a contributing nature. However, I must express disagreement with the claim made in one of the contributions that the dissertation bridges “the gap between theory and practice” (p. 210), as I do not believe such a gap inherently exists, regardless of whether we are talking about theoretical systems, methods or approaches representing various concepts or compilations and/or further developed (created by someone else) models or created and developed by the artists themselves in the context of their creative activity.

Conclusion

The dissertation "PSYCHOLOGY OF GESTURE AND BEHAVIORAL PERCEPTION IN CINEMA AND THEATRE" by Nikoliy Valeriev Barzakov has its scientific and scientific-applied value as a work for both professionals and students. This gives me the reason to vote "FOR" and to recommend to the esteemed Scientific Jury to award him the educational and scientific degree "doctor" in the professional field 8.4 Theater and Film Arts (Cinema Studies, Cinematography and Television).

Date: 05/15/2025

Assoc. Prof. Dr. Irina Kitova